

Az antiszemitizmus és a közel-keleti helyzet

*Oktatási
segédlet*

10

1. A zsidókkal és a judaizmussal kapcsolatos ismeretek bővítése
2. A nem tudatos előítéletek leküzdése
3. Antiszemita sztereotípiák és előítéletek kezelése
4. Az összeesküvés-elméletek megkérdőjelezése
5. Az antiszemitizmusról való tanítás a holokauszt oktatásán keresztül
6. A holokauszt tagadásának, torzításának és bagatellizálásának kezelése
7. Az antiszemitizmus és a nemzeti emlékezet
8. Antiszemita esetek kezelése
9. Az online antiszemitizmus kezelése
- 10. Az antiszemitizmus és a közel-keleti helyzet**

Az antiszemitizmus és a közel-keleti helyzet

A nemzetközi fejleményeket időnként antiszemita kijelentések ürügyeként használják fel. Az ilyen közbeszédet nemzetközi szinten is elítélték. A Miniszterek Tanácsa 2014-es bázeli ülésén az EBESZ tagállamai egyhangúlag kinyilvánították, hogy a nemzetközi fejlemények – például a Közel-Keletet érintőek – sohasem igazolhatják az antiszemitizmust.¹ Az Egyesült Nemzetek főtitkára, António Guterres 2017 augusztusában ezzel kapcsolatban kijelentette, hogy „az Izrael Állam megsemmisítésére irányuló vágy [...] kifejezése a modernkori antiszemitizmus elfogadhatatlan formája.”²

Az EBESZ-régió tanárai aggodalmukat fejezték ki amiatt, hogy az izraeli-palesztin konfliktussal kapcsolatos kérdések esetleg megghiúsítják az antiszemitizmus ellen folytatott erőfeszítéseiket az oktatásban. Egyesek úgy érezték, hogy nincsenek kellőképpen felkészülve az ilyen kérdések kezelésére. Anélkül, hogy állást foglalnánk egyik vagy másik irányban, a gyakorlatban

ritkán lehet elkülöníteni az izraeli-palesztin konfliktus témáját az EBESZ-régióban mutatkozó antiszemitizmustól, mivel mind a migráció, mind a különböző csoportok közötti nemzetközi kapcsolatok, és a globális médiavisszhang azt eredményezi, hogy a világ egyik felén tapasztalható problémákat nem lehet elválasztani a másik felén tapasztalható problémáktól.³

A pedagógusoknak rendelkezniük kell ismeretekkel arról, hogy mi az antiszemitizmus, és tájékozottnak kell lenniük azokkal a főbb vitákkal kapcsolatban, amelyek erről a komplex problémáról folynak. Ennek az oktatási segédletnek az a célja, hogy segítsen nyújtson a tanároknak, amikor a közel-keleti helyzettel kapcsolatos antiszemitizmussal találkoznak. A közölt információk célja, hogy segítsenek megelőzni és kezelni a zavart és félreértéseket, amikor ezzel az összetett témával foglalkoznak az osztályban.

¹ Az EBESZ 8/14. számú miniszteri tanácsi nyilatkozata, „Declaration on Enhancing Efforts to Combat Anti-Semitism” [Nyilatkozat az erőfeszítések fokozásáról az antiszemitizmus elleni küzdelem terén], Bazel, 2014. december 5., <<http://www.osce.org/cio/130556?download=true>>.

² Az ENSZ főtitkárának Benjamin Netanjahu izraeli miniszterelnökkel közös, a médiához intézett megjegyzései, 2017. augusztus 28., <<https://www.un.org/sg/en/content/sg/press-encounter/2017-08-28/fotitkar%E2%80%99s-remarks-media-prime-minister-benjamin>>.

³ Paul Weller és Ihsan Foster: „Jelentés az antiszemitizmusról való tanítás és az antiszemitizmus elleni küzdelem tantermi kihívásairól az EBESZ-régióban”, Derby-i Egyetem, 2019. május 17., 40-41. o., <<https://derby.openrepository.com/handle/10545/623753>>. Ez a kutatás az EBESZ Demokratikus Intézmények és Emberi Jogok Hivatalának (DIEJH) felkérésére és finanszírozásával, 2016 és 2018 között készült.

Háttér

Az elmúlt években a zsidónak vélt vagy a zsidó közösséghez kötődő egyéneket, csoportokat vagy tulajdonost néha Izrael Állam és politikájának szimbólumaként értelmezték. Ez az átértelmezés arra vezetett, hogy gyakran antiszemita jellegű támadások érték őket és/vagy diszkrimináció célpontjává váltak. Az ilyen események nagyobb valószínűséggel fordulhatnak elő, amikor a feszültség fokozódik a régióban. A zsidó emberek esetleg öncenzúrát gyakorolnak az iskolában, a munkahelyen, online vagy társas helyzetekben, különösen, amikor nem fejezik ki empátiájukat vagy támogatásukat Izrael iránt és így nem élnek a szabad véleménynyilvánítás jogával.

Vita folyik arról, hogy a zsidókkal szembeni jelenkori negatív attitűdök „új antiszemitizmusnak” tekintendők-e, vagy a régi előítéletek jelennek meg új köntösben. Az új vagy jelenkori antiszemitizmus körébe sorolhatók a közel-keleti helyzetről szóló viták kontextusában előforduló antiszemita megnyilvánulások, valamint az

antiszemitizmus holokausztot követően megjelenő formái, például a holokauszttagadás és -torzítás.

Nem tekinthető antiszemitának az olyan kritika Izraellel szemben, amely hasonlít a bármely más országot érintő kritikákhoz.⁴ Fontos azonban, hogy a pedagógusok megértsék, hogy az Izraellel szembeni kritikát bizonyos esetekben antiszemita feltevélezések és hiedelmek táplálják, amelyeket egyszerűen a cionizmusra, Izraelre és az izraeli-palesztin konfliktusra alkalmaznak. Ezt bizonyítja, amikor antiszemita jelszavak, sértések és esetenként fizikai megfélemlítés kíséri az ilyen cselekményeket. Antiszemitának minősül zsidó egyének vagy a zsidóság kollektív felelőssége tétele a közel-keleti helyzetért, vagy egyének kiközösítése kizárólag zsidó identitásuk alapján. Az antiszemitizmus ilyen megnyilvánulásainak kulcsfontosságú forrása az online terjedő antiszemita propaganda.

Bizonyos körökben a holokauszt tagadók azt állítják, hogy a holokauszt zsidó koholmánya képezi

Izrael Állam nyugati támogatásának támfalát.⁵ Ehhez társulhatnak klasszikus antiszemita témák, mint a kapzsisággal, hatalommal, megtévesztéssel és bűnözéssel kapcsolatos vádak.

Az Izrael-ellenes megnyilvánulások - az online és a való világban egyaránt - időnként összemosódnak az ősi zsidóellenes sztereotípiákkal, ami nagyon káros lehet. A globális zsidó összeesküvés mítosza visszhangzik azokban a kortárs vélekedésekben, amelyek azt állítják, hogy a zsidók állítólag felül-reprezentáltak a társadalmi és gazdasági élet különféle területein és a zsidók befolyásolják a társadalom intézményeit. Ez felismerhető az olyan vádakban is, melyek szerint a zsidók felelősek minden háborúért és gyakorlatilag minden katasztrófáért, például a Perzsa-öbölben lezajlott háborúkért vagy az erőszakos szélsőséges csoportok előretöréséért a Közel-Keleten. Az elmúlt években az összeesküvés-elméletek – így az antiszemita összeesküvés elméletek is – az internet

⁴ A Nemzetközi Holokauszt-emlékezet Szövetsége (IHRA) által 2016-ban elfogadott antiszemitizmus munkadefiníciója: <<https://www.holocaustremembrance.com/working-definition-antisemitism>>

⁵ „Miért és hogyan tanítsunk az antiszemitizmusról? Útmutató pedagógusok számára” (Varsó és Jeruzsálem: ODIHR és Yad Vashem, 2007), <<http://www.osce.org/odihr/29890?download=true>>, 25. o.

révén könnyebben hozzáférhetővé váltak, és így elfogadhatóbbnak tűnnek.

Ahhoz, hogy hatékonyan tudjunk reagálni az antiszemita toposzokra, sztereotípiákra és tévképzetekre, fel kell tudnunk ismerni ezek különféle formáit, és meg kell értenünk, hogyan alakultak ki ezek a koholmányok az idők során. Az alábbiakban illusztratív célból bemutatunk néhányat a zsidókról szóló legmakacsabb mítoszok, toposzok és mémek közül, a teljesség igénye nélkül.⁶

Vérvád

Igen hosszú múltra tekint vissza az a hamis vád, miszerint a zsidók rituális célú gyilkosságokat követnek el nem-zsidók ellen és az ördöggel cimborálnak. A középkori Európában a XII. századtól kezdődően ezt gyakran kísérték olyan vádak, hogy a zsidók az áldozataik véréből sütnek *maceszt* a zsidó Pészach ünnepére. A történelem során ezek a hamis vádak gyakran vezettek antiszemita zavargásokhoz és tömeggyilkosságokhoz. Még a jelenkori

diskurzusokban is felfedezhető olykor a vérvád visszhangja.

Démonizálás

Elsődlegesen a IV. századtól kezdtek a keresztény teológia egyes befolyásos alakjai összefüggésbe hozni a zsidókat a sátánnal és a démoni erőkkel. A középkor bizonyos időszakában a zsidókat a sátán ivadékaiknak tekintették, szarvakkal és kidülledő szemekkel ábrázolták, és sátáni tulajdonságokkal – mérhetetlen hatalommal és fondorlatos észjárással – ruházták fel. Napjainkban ezek a képek újra megelevenednek a zsidók ábrázolásában, amikor a zsidóknak – egyénekenként vagy kollektíven – ártó szándékot tulajdonítanak. Ezt láthatjuk például azokon a karikatúrákon, amelyeken zsidó közéleti személyek sátánként vagy démonként jelennek meg.

A nemzeti lojalitás kettőssége vagy hiánya

A zsidókról gyakran állítják, hogy a közpolitikai intézkedések zsidó érdekek mentén történő alakítására

esküdtek össze, vagy hogy hazafiasság tekintetében elmaradnak polgártársaiktól. Mindez időnként olyan vádakban nyilvánul meg, miszerint a zsidók, kollektíve vagy egyénekenként, nem lojálisak szülőhazájukhoz. A nemzet tagjaként való elismerésüket időnként ahhoz kötik, hogy tagadják meg Izraelhez való kötődésüket, jóllehet a zsidó identitásban Izrael gyakran játszik központi szerepet. Ez a mítosz jelenik meg azokban az állításokban is, melyek szerint a demokratikus országokban élő zsidók nem veszik ki arányos részüket a katonai szolgálathoz vagy a közösség életének más területein.

Média

Az a vád, miszerint a média zsidó irányítás alatt áll, már legalább a XIX. század eleje óta jelen van, és szerepel a „*Cion bölcseinek jegyzőkönyveiben*” is.⁷ A XX. és a XXI. században olyan feltételezetten vagy ténylegesen zsidó hátterű embereket, akik adott esetben személyes befolyásra tettek szert egy-egy médiumnál betöltött pozíciójuk

⁶ Az előző bekezdés, valamint a mítoszok és sztereotípiák példái az *Oktatással az antiszemitizmus ellen* című kiadványból származnak, 88-91. o. Ez az UNESCO-EBESZ/ODIHR kiadvány több nyelven is elérhető a következő webcímen: <<https://www.osce.org/odihhr/383089>>.

⁷ A „*Cion Bölcseinek jegyzőkönyvei*” egy hamisított antiszemita szöveg, melynek célja a zsidók állítólagos világméretű tervének bemutatása. Először Oroszországban adták ki 1903-ban, és 1921-ben leplezték le, mint hevenyészett hamisítványt. Számos nyelvre lefordították, és nemzetközi szinten terjesztik a XX. század elejétől.

folytán, összefüggésbe hozták a teljes médiaiparra vonatkoztatott „zsidó irányítás” általános vélelmével. Egyes csoportok éppenséggel „cionista irányítást” emlegetnek a média kapcsán. Ez a nézet feltételezi, hogy a szóban forgó emberek az idők során összeesküdtek és együttműködnek egymással a döntéshozatalban. Ugyanakkor figyelmen kívül hagyja azt a tényt, hogy a médiaiparban még számos más, bizonyos tekintetben esetleg hasonló ember áll alkalmazásban, valamint azt, hogy a médiaipar differenciáltsága, hatalmas mérete és folyamatos fejlődése lehetetlenné is tenné az efféle irányítást.

Világuralom

A zsidó összeesküvésről szóló mítosz csúcsa az az elképzelés, miszerint a zsidók, haszonvágtyól vezérelve azt tervezik, hogy uralmuk alá hajtsák a világot. A „Cion bölcseinek jegyzőkönyvei”, amely a mai napig őrzi népszerűségét a világ több tucat

nyelvén megjelenő újabb és újabb kiadásai révén, talán a legvilágosabb és legismertebb példája ennek az elméletnek. Manapság a közösségi médiában „A gójok [nem zsidók] tudják” mém (angolul: „The Goyim Know”) használatos az ilyen elgondolások terjesztésére; csakúgy, mint a gyíkembereket ábrázoló, az „illuminátusokkal” vagy az „Új Világrenddel” kapcsolatos mémek.

Figyelemre méltó, hogy néhány EBESZ-tagállamban megnövekedett az antiszemita incidensekről szóló bejelentések száma az izraeli-palesztin konfliktus fokozott feszültségének időszakaiban.⁸ Ez megmutatja, miért fontos megértetni, hogy a zsidóság egésze és a judaizmus nem azonos Izrael cselekedeteivel és a közel-keleti konfliktusokkal. Ha ezt a különbséget nem tesszük világossá, akkor a jelenlegi izraeli vagy palesztinai helyzet miatti harag antiszemizmussá vagy a zsidó emberekkel, illetve általában a zsidókkal, szembeni előítéletté

alakulhat át. Mind az EBESZ-régióban élő zsidóknak, mind a muszlimoknak joguk van emberi jogukhoz, valamint ahhoz, hogy méltóságban, félelemtől, megkülönböztetéstől és zaklatástól mentesen élhessék életüket, függetlenül a közel-keleti kormányok politikájától vagy magatartásától. Ezenkívül elfogadhatatlan a zsidók kollektív felelőssé tétele az izraeli kormány cselekedeteiért, ami szintén az antiszemizmus egyik formája.

Minden tanár számára kihívást jelentő feladat a sértő antiszemita esetek azonosítása, világosan elkülönítve az ilyeneket az Izrael Állam politikájára és kormányára vonatkozó bírálattól. A tanárok számára segítséget jelenthetnek a rendelkezésre álló definíciók, amikor az antiszemizmussal vagy az előítélet más formáival szemben kell fellépniük.

Íme néhány megfontolandó kérdés azzal kapcsolatban, hogy az Izrael

⁸ Például: Jonathan Boyd és L. Daniel Staetsky: „Could it happen here? What existing data tell us about contemporary antisemitism in the UK”, [Megtörténhetne itt is? Mit mondanak az adatok az antiszemizmus jelenlétéről az Egyesült Királyságban?] Institute for Jewish Policy Research, 2015. május, 7. o., <<https://archive.jpr.org.uk/download?id=2227>> és „Fragile Mitte- Feindselige Zustände: Rechtsextreme Einstellungen in Deutschland 2014”, Friedrich Ebert Stiftung, 2014, 9. o., <<http://dietz-verlag.de/downloads/leseproben/0458.pdf>>.

Állammal szembeni kritika átlépi-e az antiszemitizmus határát:

- Minden zsidót felelőssé tesznek-e Izrael Állam tetteiért?
- Használják-e hagyományos antiszemita szimbólumokat, képzeteket, sztereotípiákat vagy elméleteket?
- Izraelt okolják-e a világ problémáiért?
- Izraelt a nácihoz, vezetőit Hitlerhez vagy tetteit a holokauszthoz hasonlítják-e?
- Említenek-e vad és koholt vádak Izrael Állam és/vagy a zsidók ellen, például összeesküvés-elméletek formájában?
- A zsidókat és/vagy Izraelt hibáztatják-e a holokausztért vagy az antiszemitizmus fennmaradásáért?

„Az antiszemitizmus a zsidók olyan megítélése, amely a velük szembeni gyűlölet kifejezésként nyilvánulhat meg. Az antiszemitizmus verbális és fizikai megnyilvánulásai zsidó vagy nem zsidó személyekre és/vagy e személyek vagyona, a zsidó közösségi intézményekre és vallási létesítményekre irányulnak.”

A Nemzetközi Holokauszt-emlékezési Szövetség (IHRA) által 2016-ban elfogadott antiszemitizmus munkadefiníciója: <https://www.holocaustremembrance.com/working-definition-antisemitism>

- Zsidókat, mint egyéneket vagy zsidó intézményeket támadnak-e verbálisan vagy fizikailag azért, mert zsidók, s hogy ezzel tiltakoznak Izrael Állam ellen?

A nemzetközi, illetve a közel-keleti fejleményekről szóló viták kontextusában fontos felidézni, hogy az EBESZ tagállamai számos alkalmalmmal megerősítették a békés gyülekezéshez való jog mellettti elkötelezettségüket, valamint azt, hogy a szólásszabadság alapjog és a demokratikus társadalmak egyik alapeleme.

A közel-keleti helyzetről szóló eszmecsere megköveteli, hogy a pedagógus alapos ismeretekkel rendelkezzen a térség történelméről, a napjainkban keringő különböző narratívákról, valamint a vonatkozó nemzetközi humanitárius jogról és a nemzetközi emberi jogokról. Fontoljuk meg egy ilyen speciális háttérrel rendelkező előadó meghívását, hogy megvitassa a diákokkal a palesztinai helyzetet és más közel-keleti konfliktusokat.

Mi az a cionizmus?

Cion Jeruzsálem ősi héber neve, ami a zsidó nép történelmi és vallási kapcsolatát jelképezi Izrael földjével. Az Izrael földjére való visszatérés vágya évszázadokon át a zsidó imák visszatérő tárgya volt. A politikai cionizmus a XIX. század végén jelent meg nagyrészt válaszként más nacionalizmusok és az antiszemitizmus európai térnyerésére, mint például a zsidóellenes pogromok az Orosz Birodalomban vagy a Dreyfus-ügy Franciaországban.* A politikai cionizmus célja egy olyan zsidó állam megteremtése volt, ahol a zsidók szabadon megélhetik kultúrájukat és vallásukat – úgy gondolták, hogy ez az egyetlen módja a zsidó túlélés biztosításának a növekvő fenyegetésekkel szemben, habár néhány európai országban a zsidók teljeskörű jogokat kaptak.

Izrael Állam 1948-as megalakulása óta a politikai cionizmus elsősorban a zsidó önrendelkezés folyamatos támogatásában, Izrael biztonságos menedékként való fenntartásában a világ összes zsidója számára, valamint a közös kulturális zsidó identitás ápolásában nyilvánul meg. Idővel a „cionizmus” kifejezéshez többféle jelentés is társult, ami hozzájárult a napjainkban a fogalmat övező zűrzavarhoz. A cionizmust kritikusai gyarmatosító vagy rasszista ideológiának nevezik, és felelősnek tartják az Izrael Állam létrehozása óta tartó palesztin

menekültválságért, valamint a megszállt területeken létesített új zsidó telepekért. Az anti-cionizmus szó szerint a zsidó önrendelkezés eszméjének és a zsidók Izrael Államban megtestesülő hazához való jogának ellenzését jelenti. Az „anti-cionista” kifejezést manapság néha „palesztin-barát” értelemben használják.

Fontos felismerni, hogy a palesztinok jogaiért való kiállás nem anti-cionista vagy antiszemita. Világszerte merülnek fel problémák az egyenlőtlenséggel, a rasszizmussal, a kisebbségi jogokkal és a menekültekkel kapcsolatban. Izrael Államot - akárcsak az összes többi államot - fel kell szólítani a nemzetközi jog és normák tiszteletben tartására.

* A Dreyfus-ügy (1894-1906) egy politikai botrány volt, amelyben Alfred Dreyfus zsidó származású francia századost tévesen ítélték el a német kormányhoz való kémkedésért. A nemzetközi figyelmet kapott ügy olyannyira megrázta a Francia Köztársaságot, hogy több mint 20 francia városban antiszemita zavargások törtek ki. További információért lásd: Elizabeth Nix: „What was the Dreyfus-affair? [Mi volt a Dreyfus-ügy?], History.com, 2015. január 14., <<https://www.history.com/news/what-was-the-dreyfus-affair>>.

Az izraeli és palesztin történelmi narratívák párhuzamos összehasonlításához lásd a Közel-Keleti Békekutató Intézet „Learning from each other’s historical narrative: Palestinians and Israelis [Tanuljunk egymástól: palesztinok és izraeliek] című kiadványát: <<http://vispo.com/PRIME/narrative.pdf>>.

Tantermi stratégiák a diákok antiszemitizmusról való oktatására, beleértve a közel-keleti helyzettel kapcsolatos vitákat is

A következő részben néhány olyan pedagógiai eszközt mutatunk be, amelyekkel a tanárokat támogathatjuk e komplex téma kezelésében. Ha az órán politikai kérdéseket tárgyalunk, ideértve a közel-keleti helyzetet, nagy vitákra számíthatunk. Előfordulhat, hogy az ilyen beszélgetés néhány vagy akár sok diák számára is nem elvont fogalom egy adott osztályban. Ebben az összefüggésben hasznos néhány alapelvet szem előtt tartani:

- Foglalkozzunk a csoportokra vonatkozó előítéletekkel – magyarázzuk el, hogy az egyéneket saját tetteikért kell felelőssé tenni, és az előítélet egyik formája az, amikor az egyént egy olyan csoport állítólagos tetteiért tesszük felelőssé, amellyel esetleg csak egy közös tulajdonsága van (például a vallás);
- Ösztönözzük a tanulókat a különböző nézőpontok mérlegelésére – a pedagógusok kigondolhatnak

olyan feladatokat, amelyek lehetővé teszik, hogy a diákok egy adott helyzetet vagy konfliktust többféle nézőpontból is átgondoljanak. Ez lehetővé teszi, hogy a diákok az eseményeket különböző nézőpontokból szemléljék, és a saját véleményük kialakítása előtt szélesebb perspektívából lássanak rá egy politikai helyzetre;

- Mutassuk be a komplexitást – miközben a történelem alapos vizsgálata során áttekintjük a különböző nézőpontokat és narratívákat, kérjük meg a diákokat, hogy azonosítsák egy aktuális helyzet különböző - nem csak politikai - aspektusait, és gyűjtsék össze azokat a táblán;
- Ismerjük fel az előítéletes vagy antidemokratikus megközelítést – megkérhetjük a diákokat, hogy párban vagy csoportokban nézzenek meg bizonyos közösségi oldalakat, és válaszoljanak olyan kérdésekre, amelyek segítségével

összehasonlíthatják a közel-keleti helyzettel kapcsolatos diskurzusokat, és azonosíthatják az antiszemita vagy egyéb sztereotípiákat, ha vannak; és

- Ellensúlyozzuk a torz ábrázolásokat – a tanár képes ellensúlyozni az elfogult vagy torzított ábrázolásokat, és rá tudja vezetni a diákokat a médiaforrások elemzésére és a tartalmuk érvényességére vonatkozó bizonyítékok mérlegelésére. Megkérhetjük a diákokat, hogy két különböző médiaforrást kiválasztva hasonlítsák össze, valamint állítsák szembe egymással, hogyan ábrázolják azok a közel-keleti helyzetet.

A kritikai gondolkodási készségek felhasználásával a diákok jobban megértik majd az antiszemitizmus vagy más csoportokra vonatkozó előítéletek összetettségét, és hogy az emberi jogokon alapuló megközelítés miért olyan fontos ezek kezelésében. Fontoljuk meg néhány

⁹ Ezek a példák az *Oktatással az antiszemitizmus ellen: Miért és hogyan? Útmutató oktatóknak kiadványból származnak*, op. cit., 5. jegyzet

„részvételi szabály” felállítását a tantermi beszélgetés elindításához. Az ilyen szabályok felállítására vonatkozó útmutatás megtalálható a DIEJH „Az antiszemitizmusról való tanítás a holokauszt oktatásán keresztül” című 5. oktatási segédletében.

Mi a teendő, ha...?

...egy diákot vagy tanárt Izrael-ellenes sértegetéssel zaklatnak zsidó származása miatt?

A zaklatás elleni pedagógiai források megfelelő eszközt jelenthetnek az iskolai zaklatással kapcsolatos problémák kezelésére. Ezt az egész iskolára kiterjedő projektként célszerű kezelni, mivel a viselkedési problémák a tágabb iskolai kultúrába illeszkedhetnek. Ez kombinálható előítéletmentesség oktatással, amelynek témája lehet az antiszemitizmus, valamint a rasszizmus és a ki-rekesztés egyéb formái, például a nemi alapú diszkrimináció.

Tevékenység

- A diákok találjanak példákat az intolerancia kortárs eseteire, a zsidókkal és más csoportokkal szembeni előítéletekre, és tekintsék át az előítéletek történelmi kontextusát, hasonlóságait és különbségeit.
- A diákok tekintsék át, hogyan jelenítik meg a zsidókat a különböző médiaforrások, és állapítsák meg, hogy a zsidókat úgy jelenítik-e meg, mint az emberi társadalom hétköznapi tagjait, vagy mint az antiszemita sztereotípiák alanyait, vagy csak bizonyos kontextusokban szerepelnek - amelyek leegyszerűsített vagy korlátozott képet közvetítenek a zsidó tapasztalatokról a történelem során (például a közel-keleti konfliktusok szereplőiként).
- A diákok ismerjék fel, mikor használják a régóta fennálló antiszemita toposzok modern változatait az Izraelről és az izraeliekről szóló nyilvános vitákban.

Az első teendő az áldozat védelme a további zaklatással vagy megfélemlítéssel szemben. Ha szemtanúja az esetnek, azonnal válassza szét az érintetteket, és ne próbáljon a helyszínen békíteni. Ha testi sérülés történt, forduljanak orvoshoz. Ha fizikai támadás vagy erőszakkal való fenyegetés történt, kövesse a hivatalos iskolai eljárást, ami a rendőrség bevonását is eredményezheti.

Tudassa az áldozattal, hogy látja, mi történik, és bízhat Önben, segíteni fog neki. Ha a zaklatott személy egy diák, értesíteni kell a szülőket. Kövesse az iskolai szabályzatot a megfélemlítésre és zaklatásra való megfelelő válasz meghatározásához. Ha az iskolai szabályzat nem teszi lehetővé, hogy megfelelően kezelje az esetet, akkor fontolja meg, hogy felveti-e a szabályzat hiányosságát vagy az egyértelműség hiányát az iskola vezetőségének.

Miután az adott esetet megfelelően rendezték, mérlegelni kell, hogy milyen egyéb megelőző intézkedéseket lehet hozni a háttérben húzódó tényezők kezelésére. Ez hasznunkra lesz abban, hogy megértsük, mi váltotta ki az esetet, és hogy mik voltak a háttértényezők, így rövid és hosszú távon is meg lehet határozni a legjobb cselekvési irányt.

Szükség lehet például az ismeretek bővítésére általában a zsidó emberekről vagy a judaizmusról, hogy tisztázzuk és egyértelműen különbséget tegyünk egy jelenlegi vagy múltbeli kormány cselekedetei és egy olyan csoport sokszínűsége között, akik osztoznak (vagy nem osztoznak) identitásuk egyes vallási vagy kulturális elemeiben (lásd a DIEJH „A zsidókkal és a judaizmussal kapcsolatos ismeretek bővítése” című 1. oktatási segédletét). Hasznos lehet a DIEJH „Antiszemita

Tevékenység

Említsen pozitív példákat az izraeli-palesztin konfliktusban egymással szemben álló felek közötti személyes barátságokra. Például lásd a 6. fejezetet (Amal és Odelia) a *Tananyagok az antiszemitizmus elleni küzdelemhez - 2. rész: Antiszemitizmus: véget nem érő küzdelem?* c. kiadványban, amelyet a DIEJH és az Anne Frank Ház adott ki, és itt érhető el: <<https://www.osce.org/odihr/24568?download=true>>.

incidensek kezelése” című 8. oktatási segédlete is, amely útmutatást nyújt annak feltárásához, hogy mi áll az ilyen cselekmények elkövetésére való hajlandóság hátterében.

Fontos, hogy az esemény utánkövetésével biztosítani tudjuk, hogy a diákok megértsék: teljesen jogos *Izrael Állam kormányának politikáját* kritizálni, ahogy bármely más állam politikájának kritizálása is jogos. De zsidó egyének vagy a zsidó emberek kollektív felelőssé tétele a közel-keleti helyzetért, vagy emberek kiközösítése pusztán zsidó identitásuk alapján, antiszemitizmus és elfogadhatatlan.

...egy diák „a zsidókat” vagy Izraelt a nácihoz hasonló büntettek elkövetésével vádolja?

A diákok haragja a globális igazságtalanság és szenvedés miatt néha a szenvedők egy csoportja iránti empátia kimutatásában

mutakozik meg. A düh normális reakció az igazságtalanságra, de problémássá vagy veszélyessé válik, ha az összes zsidó embert okolják, illetve ha a kortárs vagy történelmi antiszemitizmus igazolására vagy minimalizálására használják. Ez az eset a fentiekhez hasonlóan azt is jelezheti, hogy szükséges például a zsidó, valamint az Izraelben élő emberek sokszínűségének általános bemutatása, valamint az, hogy tisztázzuk és világos különbséget tegyünk egy jelenlegi vagy korábbi kormány cselekedetei és az emberek egy csoportja között, akik esetleg osztoznak (vagy nem osztoznak) velük az identitás bizonyos vallási vagy kulturális elemeiben.

Fontos, hogy felismerjük a diákok empátiáját, elismerjük a szenvedést, és jelezzük, hogy ez egy összetett kérdés. Anélkül, hogy minimalizálnánk más emberek vagy csoportok küzdelmét, ugyanilyen fontos annak érzékeltetése is, hogy

a holokauszt több okból is páratlan esemény a történelemben.¹⁰ Minden olyan kísérlet, hogy ezt minimalizálják, tagadják, hogy ennek a népirtásnak a zsidók voltak a megcélzott áldozatai, a holokauszt torzítás vagy -bagatellizálás kategóriájába tartozik. Az egyik csoport szenvedése nem teszi semmissé egy másik csoport szenvedését.

Hívja fel a figyelmet a gyilkosság, a tömeggyilkosság és a népirtás közötti különbségre. A „népirtás” kifejezés meghatározásának és eredetének megértése kulcsfontosságú. A kifejezést 1943-ban a lengyel zsidó jogász, Raphael Lemkin alkotta meg, aki a görög „genosz” (faj vagy törzs) szót a latin „cide” (ölni) szóval egyesítette. Lemkin erőfeszítései készítették elő a népirtásról szóló ENSZ-egyezmény 1948 decemberi elfogadását, amely 1951 januárjában lépett hatályba. Az Egyezmény szerint a népirtás az alábbi cselekmények valamelyikét jelenti, amelyet egy nemzeti, etnikai, faji vagy vallási csoport teljes vagy részleges **elpusztítása céljából követnek el:**

¹⁰ Erről bővebben lásd a DIEJH „A holokauszt tagadásának, torzításának és bagatellizálásának kezelése” című 6. oktatási segédletét.

A múltbeli és jelenlegi népirtásokról, valamint a népirtás tíz szakaszáról - a helyzetelemzés céljából - további információkat a Genocide Watch honlapján talál: <<http://www.genocidewatch.com/ten-stages-of-genocide>>.

- A csoport tagjainak meggyilkolása;
- Súlyos testi vagy lelki sérülés okozása a csoport tagjainak;
- A csoport életfeltételeinek szándékos befolyásolása, amelyek a csoport teljes vagy részleges fizikai megsemmisülését eredményezik;
- A csoporton belüli szünetések megelőzését célzó intézkedések bevezetése; és
- A csoport gyermekeinek erőszakos áthelyezése egy másik csoportba.¹¹

A Ruandai Nemzetközi Büntetőtörvényszék (ICTR) többeket is elítélt az 1994-ben elkövetett népirtás miatt. A bosznia-hercegovinai Srebrenicában történt 1995-ös mészárlást a volt Jugoszláviával foglalkozó Nemzetközi Büntetőtörvényszék (ICTY) népirtásnak minősítette.

...egy diák azt mondja, hogy Izraelt le kellene törölni a térképről?

Ezt a mondatot különböző közel-keleti vezetőknek tulajdonították különféle történelmi pillanatokban. 2005-ben világszerte címlapokra került, bár a szakértők megjegyezték, hogy a szóban forgó megjegyzést nem pontosan fordították le az eredeti nyelvről.¹² A kortárs antiszemitizmus más formái Izrael Állam legitimitását kérdőjelezzik meg, ami sok zsidó számára az önrendelkezés jogának fenyegetésével ér fel.

A kijelentés árulkodhat szélsősebb antiszemitizmusról, de az is lehet, hogy csak provokáció, és a diák ezzel akarja felhívni magára a figyelmet. Jelezheti a közel-keleti helyzettel kapcsolatos nemzetközi politika és annak a médiában való megjelenése iránti érdeklődést is. Az erre adott választ a kijelentés motivációinak és hatásainak a függvényében kell kialakítanunk. Tanulságos lehet az állítás további vizsgálata, de közben ügyeljünk arra, hogy ezáltal ne hitelesítsünk szélsőséges nézeteket az osztályban. A diák válaszai segítenek

meghatározni, hogy meggyőződése mennyire mélyen gyökerezik egy adott ideológiában, politikai programban vagy előítéletben. Ha már tisztábban látjuk a kijelentés mögöttes okait, könnyebben eldönthetjük, hogy milyen reakció lenne a legmegfelelőbb.

Az online terjesztett antiszemita propaganda az ilyen megnyilvánulások kulcsfontosságú forrása. Próbáljunk meg négy szemközt beszélgetni ezzel a diákkal, hogy jobban megértsük, mi áll a vélemény hátterében, és milyen forrásokból tájékozódik. Egyes EBESZ-tagállamokban szükséges lehet a diák(ok) figyelmének felhívása arra, hogy a gyűlöletbeszéd bizonyos formái bűncselekmények minősülnek, s így büntethetők.

Dönthetünk úgy is, hogy az a legmegfelelőbb, ha nem adunk lehetőséget a diáknak véleménye kifejtésére. De fontos tudatni az osztállyal, hogy az ehhez hasonló kijelentéseket, amelyek lényegében erőszakra vagy háborúra szólítanak fel, nem

¹¹ Az ENSZ Népirtás büntetőtörvényének megelőzéséről és büntetéséről szóló egyezménye, II. cikk (1948. december 9.), <<https://treaties.un.org/doc/publication/unts/volume%2078/volume-78-i-1021-english.pdf>>.

¹² További információkért lásd: Jonathan Steele: „Lost in translation [Elveszett jelentés]”, *The Guardian*, London, Egyesült Királyság, 2006. június 14., <<https://www.theguardian.com/commentisfree/2006/jun/14/post155>>.

További információkért lásd a DIEJH „Az online antiszemitizmus kezelése” című 9. oktatási segédletét.

toleráljuk. A kijelentés és a többi diák arra adott reakciója arra utalhat, hogy tudatos és fokozatos megközelítésre van szükség az antiszemitizmus tantermi kezelésének céljából.

A pedagógusoknak olyan média- és információs jártassági kompetenciák fejlesztésére kell ösztönözniük a diákokat, ami lehetővé teszi, hogy felismerjék és elutasítsák az antiszemita ábrázolásokat, szélsőséges állításokat és összeesküvés-elméleteket, valamint a demokratikus értékek elutasítására való felhívásokat. Fontos, hogy a diákok azonosítani tudják ezeket az elemeket, még akkor is, ha érzelmekre ható képek vagy a szenvedésre való hivatkozás háttere előtt jelennek meg. A média- és információs jártasság elősegíti a diákok kritikai gondolkodását és ellenállóképességét a leegyszerűsítő magyarázatokkal szemben. Beszéljük meg a kollégákkal, hogyan tudja az iskola:

- Ösztönözni a diákokat, hogy megszerezzék a bizonyítékok mérlegeléséhez szükséges készségeket, amelyek segítségével képessé válnak annak megállapítására, hogy mely információban lehet megbízni az ellenőrizhető kutatások vagy az objektív logika alapján;

Tevékenység

Mutassa be diákjainak az Egyesült Nemzetek Szervezetét, és magyarázza el, hogy a II. világháború során bekövetkezett tömeges pusztításra és a hatalmas embervesztésre adott válaszként hozták létre a nemzetközi béke és biztonság fenntartására, többek között az agresszió visszaszorítása és a nemzetközi viták békés eszközökkel történő rendezése céljából.

Ma már a nemzetközi jog egyik alapelve, hogy az államok nem alkalmazhatnak erőszakot egy másik állam „területi integritása vagy politikai függetlensége” ellen. Az ENSZ 193 tagállama egyetértett ebben, valamint abban is, hogy a nézeteltérésekre békés megoldást kell találni. *

*Lásd az ENSZ 1945. évi Alapokmánya I. fejezet 2. cikkének (3) és (4) bekezdését a következő címen: <<https://www.un.org/en/sections/un-charter/chapter-i/index.html>>; és az 1975. évi Helsinkii Záróokmány IV. fejezetét (Az államok területi integritása), amely mellett az EBESZ valamennyi részt vevő állama elkötelezte magát: <<https://www.osce.org/helsinki-final-act?download=true>>

- Mérjük fel és értékeljük, hogy mennyire biztonságos a diákok internet-használata, hogy megismerjük és kezelni tudjuk a készségeikben és ismereteikben mutatkozó hiányokat.

Források és tananyagok, további olvasnivaló

A cionizmus különböző irányzatairól, azok történetéről és fejlődéséről szóló források listáját lásd: Derek Penslar: *Zionism from Its Inception to 1948*, [A cionizmus a kezdetektől 1948-ig] Oxford Bibliographies, <<https://www.oxfordbibliographies.com/view/document/obo-9780199840731/obo-9780199840731-0006.xml>>.

A háttérinformációs források átfogó bibliográfiáját lásd a Yale Library's Research Guide to Middle Eastern Politics [Útmutató a közel-keleti politika kutatásához] c. kiadványában: <<https://www.library.yale.edu/neareast/politics1.html>>.

A zsidókkal és a cionizmussal kapcsolatos információkért tekintse meg az Anne Frank Ház weboldalát – Témák: <<https://www.annefrank.org/en/topics/antisemitism/are-all-jews-zionists/>>.

Az izraeli-palesztin konfliktus egymással szembenálló felei között létrejött személyes barátságok pozitív példáiért lásd a 6. fejezetet (Amal és Odelia) az *Okta-tóanyagok az antiszemizmus elleni küzdelemhez - 2. rész: Antiszemitizmus: véget nem érő küzdelem?* című kiadványban, amelyet az ODIHR és az Anne Frank Ház adott ki, és itt érhető el: <<https://www.osce.org/odihr/24568?download=true>>.

A következő források támogatást nyújtanak a közel-keleti konfliktus kezeléséhez az oktatásban:

„Living with Controversy – Teaching Controversial Issues Through Education for Democratic Citizenship and Human Rights, [Együttélés az ellentmondásokkal – ellentmondásos témák tanítása a demokratikus állampolgári és emberi jogi oktatásán keresztül] Európa Tanács, <<http://www.theewc.org/Content/Library/Teacher-Training/Training-Tools/Living-with-Controversy-Teaching-Controversial-Issues-Through-Education-for-Democratic-Citizenship-and-Human-Rights-EDC-HRE>>.

Az izraeli és palesztin narratívák összehasonlításához lásd: „Learning Each Other's Historical Narratives: Palestinians and Israelis [Egyes történelmi narratíváinak megismerése: palesztinok és izraeliek]”, Peace Research Institute in the Middle East: <<http://vispo.com/PRIME/leohn1.pdf>>.

A népiirtásokról és azok szakaszairól szóló anyagokat lásd: „The Ten Stages of Genocide [A népiirtás tíz szakasza]”, Genocide Watch: <<http://www.genocidewatch.com/ten-stages-of-genocide>>.

A több nyelven elérhető óratervekért lásd az American Public Broadcasting Service PBS weboldalát:

- A szólásszabadság védelmének dilemmájáról (kifejezetten az Egyesült Államokra vonatkozóan):
<<http://www.pbs.org/newshour/extra/lessons-plans/the-dilemma-of-protecting-free-speech/>>;
- Az izraeli-palesztin konfliktus közepette történő változtatási törekvésekről
<<https://www.pbs.org/wnet/wideangle/for-educators/making-a-difference-in-the-midst-of-the-israeli-palestinian-conflict-lesson-overview/6004>>; és
- Az izraeli-palesztin béketárgyalásokról:
<<http://www.pbs.org/wgbh/globalconnections/mideast/educators/nations/lesson3.html>>.

Az antiszemitizmus oktatási intézményekben előforduló megnyilvánulásainak kezelésére vonatkozó további útmutatást lásd az *Oktatással az antiszemitizmus ellen. Útmutató szakpolitikai döntéshozóknak* (Varsó: ODIHR és UNESCO, 2018) ötödik fejezetében:
<<https://www.osce.org/odihr/383089>>.

